

Svědectví střepů 1

- středověká keramika z Petřína

JARMILA ČIHÁKOVÁ

Pro archeologa, zabývajícího se zejména studiem středověku, bývá keramika nejdůležitějším druhem předmětů nalezených při výzkumu. Není to pro estetické působení starobyklých nádob nebo jejich sběratelskou cenu, ani pro rozšíření sbírek v depozitářích muzeí. Důvodem k výsadnímu postavení keramických nálezů je skutečnost, že v současné době jsou schopny podat přesnější informaci o době svého vzniku než jakýkoli jiný druh nálezů kromě mincí. Pro studium pravěku i středověku je převažujícím standardem při určování stáří rozbor keramiky. Vznik mince je sice datován nejpřesněji, ale doba, kdy se mince dostala do terénní vrstvy, v níž byla nalezena, je často od doby ražby velmi vzdálená. Z hlediska datování je důležité, že se u keramiky dá obecně předpokládat výrazně kratší doba oběhu než u mincí, které se navíc nevyhazovaly, ale jen ve velmi malém množství ztrácely. Oproti mincím nemělo keramické kuchyňské nádobí takovou cenu ani tak dlouhou životnost. Proto se po poškození mohlo stát nepotřebným odpadem, využívaným v současné době k datování konkrétních terénních situací.

Chronologicky posuzovatelnými rysy keramické produkce jsou znaky z oblasti technologické, morfologické a výzdobné. Všechny tři stránky hrnčířské produkce prodělávaly vlastní vývoj a není výjimkou znovuzkřížení některého prvku po určité době, nejčastěji výzdobného. Strídání módních trendů a návraty oblíbených předmětů z dob našich babiček nejsou typickým rysem jen pro současnost. Stejně jako dnešní stáročnost ani běžnou keramickou produkcí raného středověku nelze posuzovat jen podle jednoho rysu, ale podle souladu všech tří hlavních skupin znaků. Nejpomaleji se měnily technologické výrobní postupy – poměr základní hmoty a příměsí v hrnčířské hmotě, složení příměsí, stavba a úprava nádoby a proces vypalování. Výzdoba nádoby podléhala změnám zejména v závislosti na pracnosti jejího provedení vzhledem k dosažené technologické úrovni vytváření nádob. Např. vysoké řemeslné nasazení u rychle rotujícího kruhu si vynutilo zdobení jednoduchou rýhou, která nádobu šroubovitě obtáčí. Pravděpodobně nejrychlejšími změnami procházelo utváření okraje ústí nádoby, v současnosti je okraj vůdčím chronologickým ukazatelem. Oproti okraji nádoby pokrývá výzdoba větší plochu povrchu a málokdy se nalezne nádoba s kompletní stavbou výzdoby, okraj má větší šanci zůstat nepoškozený.

V pravěku se hrnčířství vyvíjelo po několik tisíc let a kolísavě se proměňovalo po všech stránkách. K vrcholům pravěké hrnčířské produkce patří některé druhy laténské keramiky, kvalitou srovnatelné až s výrobky vrcholného středověku. Laténské zlomky z Petřína náleží k běžnějším výrobkům. Nástup slovanské keramiky v 6. století n. l. uzavřel vývoj domácí pravěké keramiky a v dějinách hrnčířství otevřel zcela no-

vou kapitolu. Stopy z doby jejich počátků, keramika pražského typu, dosud na Petříně nalezeny nebyly. Nejblíže jsou mu ojedinělé střepy z prostoru pozdějšího města Hradčan v jižním sousedství tehdejší sídlištní enklávy v dnešních Dejvicích a Podbabě. Podobně vzácná je keramika 7. a 8. století, jejíž zlomky již byly v historickém jádru Malé Strany objeveny, ale mezi nálezy z Petřína také zatím scházejí. Hrnčířská produkce se v té době omezovala na hrnce různé velikosti a misky, jiné tvary jsou výjimkou. Tento poměr zůstává vlastní celému raně středověkému hrnčířství. Dlouhotrvajícím znakem keramiky tohoto období je používání rytých vlnic (vlnovek) při výzdobě nádob. Jejich provedení se od 8. do 11. století vyvíjí od nízkých hustých vlnic o krátké délce až po vlnice změněné jen do dynamických vrypů 2–3 cm od sebe, které jsou vlastně vyrytými spodními obloučky vlnovek. Jiné výzdobné prvky starohradištní keramiky (7.–8. století) nemají tak dlouhý vývoj a kvůli pracnosti mizí dříve. Na Malé Straně již před 9. stoletím zanikly hřebenem ryté čtverce a kosočtverce (tzv. kazetový motiv). Výjimečně byl jeden takto zdobený střep z 8. století nedávno objeven pod sklepem školy v Josefské ulici.

Pro 9. století je typická technologická variabilita, kdy se vedle tmavých hnědočerných nádob nejčastěji uplatňují i jasné hnědé hrnce z hlíny, do níž byla hojně přidávána mletá a prosívaná slída. Zcela výjimečně se v 9. století používá jako příměs do hrnčířského těsta drčená pálená hlína – stejný postup se v Praze objevuje až na konci 13. století na luxusním stolním zboží vyráběném cizími hrnčíři. Střep z 9. století, na němž byl tento postup při petrografických analýzách rozpoznán, pochází z výzkumů na parcele Nemocnice Pod Petřínem. Oproti staršímu období jsou příměsi v hrnčířském těstě drobnější a rovnoměrnější. V druhé polovině 9. století vyráběli v Praze keramické nádoby profesionální řemeslníci, jejichž umění bylo rovnocenné schopnostem hrnčířů z řemeslných center Velké Moravy, např. ve Starém Městě u Uherského Hradiště. Produkovali stejně ušlechtilé vypracované hrnky zdobené vlnicemi o větší délce, někdy i s pracně vypichovaným páskem na plecích, tzv. kobercovým vpichem. Při rytí výzdoby často používali nástroj s více zuby – nyní zvaný *hřeben*. Zbytky takovýchto nádob se již na úpatí Petřína objevují, např. na parcele ministerstva školství. Ve vyšší poloze, v Seminářské zahradě, bylo v 50. letech nalezeno několik střepů zdobených vlnicemi, které náležejí do doby okolo přelomu 9. a 10. století. Na základě tvaru a výzdoby se střídajícími se pásy hřebenových vlnic a rýh patří do doby přelomu 9. a 10. století i obě nádoby nalezené v hrobech pohřebiště na Ujezdě (str. 101).

Někdy na přelomu 9. a 10. století dochází v hrnčířské výrobě v pražském areálu ke změnám, mimo jiné v technologických postupech. Jednou z nich je využívání říčního písku jako ostríva přidávaného do hrnčířského těsta. Protože i jiné znaky takto ostřených nádob jsou nové, nevycházející z místních tradic, je možné, že je vyráběli hrnčíři přišedší odjinud. Druhou změnou je používání forem při stavbě nádob. Podkladem pro vyslovení této hypotézy je zesílení často zaznamenané

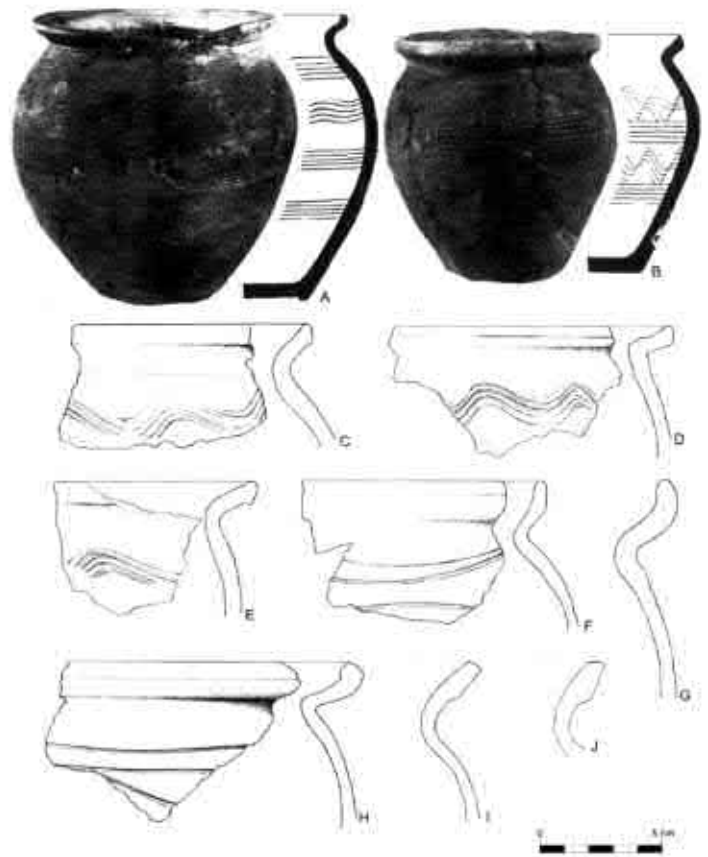
pod hrdlem hrnků. Při stavbě nádoby byl pod jejím hrdlem na vrchní pás těla zevnitř nasazen další pásek, z něhož bylo tvarováno hrdlo a okraj. Dvě vrstvy na sobě vytvořily zmíněné zesílení, typické pro 10. a 11. století. Na začátku výskytu tohoto prvku, patrně okolo roku 900, se zesílení vyskytuje v tak zbytnělé podobě, že je zřejmá počáteční nezkušenost s jeho propracováním. Znalost používání forem při výrobě keramiky prokázaly petrografické analýzy na velkých zásobních nádobách s plastickou lištou, která často nebyla na nádobu nalepována, ale naopak vznikla tlačem do formy. Podobně jako nejslavnější keramické výrobky starověku – římská terra sigillata, nebo z druhé strany časové přímky např. secesní keramické vázy. V roce 1984 možnost používání forem při výrobě raně středověké keramiky nadhodil konzervátor Opavského muzea J. Kloše, ale tenkrát se pro málo podkladů tato myšlenka zdála náležet do říše fantazie. Nové bádání nad pražskou keramikou nás však nutí se jí vážně zabývat. Pokud nebude hypotéza používání keramických forem při stavbě raně středověkých hrnků vyvrácena, je možno v pražském výrobním okruhu předpokládat od přelomu 9. a 10. století nápadné zvýšení produktivity práce. Keramika, patrně vyráběná tímto novým způsobem, je označována jako keramika s kalichovitou profilací okraje podle výsledné úpravy posledního, okrajového pásku. Ne všechny nádoby v té době mají popsané znaky – zesílení a tvarování okraje do kalichovité profilace, ale nádoby typu kalichovitého okraje v té době výrazně převládají a v původní přemyslovské domněně reprezentují vůdčí typ pro 10. a 11. století. V malostranském prostoru je keramika s tímto okrajem i další typy ji doprovázející zcela běžným druhem nálezů, často se vyskytujícími i ve spodních partiích Petřína podél ulic Karmelitská a Tržiště.

Patrně v průběhu druhé poloviny 11. století výroba klasické keramiky s kalichovitou profilací okraje v pražské oblasti vyznívá. Zatím je předčasné hledat odpověď na otázku, zda mimo Prahu měla vlastní, regionální pokračování. Je možné jen konstatovat, že např. na Staroboleslavsku se paralelně s ní vyráběly nádoby se stejným okrajem, ale z naprosto odlišné, podle lokálních zvyklostí upravené hrncířské hlíny.

S koncem keramiky kalichovité profilace končí i specifický pracovní postup, jehož stopou je zesílení podhrdlí. V keramické produkci následujících století se už znovu neprojevil. Zdá se, že byl objeven nový postup při stavbě nádoby, ještě efektivnější než předpokládané tvarování těla vtáčením do formy, ale zatím jej nelze blíže charakterizovat. Ještě krátkou dobu poté se při tvarování okraje pokračovalo principem jeho kalichovitého prohnutí, ale okraje nejsou nad hrdlem zúženy do užšího krčku, jak se zdá být typické pro klasický kalichovitý okraj, nýbrž jsou jen v neměnné síle stěny při ústí hrnku prohnuty do kalichovitého zabložení výsledného tvaru (okraje parakalichovité). Stejně jako keramika kalichovité profilace i následná keramika s kalichovitým prohnutím na petřinských lokalitách zdomácněla. Brzy ji vystřídaly nádoby se zcela jiným principem utváření okraje – s okrajem tzv. zduřelým.

Zduřelý okraj je vlastní pro keramiku 12. a 13. století a jeho počátky,

dané vývojem z domácích tradic, leží již v 11. století. Na jeho závěru, jak lze soudit podle nejnovějších výsledků bádání nad materiálem z Budče, se patrně stal vůdčím keramickým typem. Okraj zduřelý prošel za dlouhou dobu své oblíbenosti tvarovým vývojem, kde velkou roli hrály rozměrné varianty a jejich následné zmenšování a zeshňování. Zduřelý okraj hrnců vytváří zcela jinak než okraj kalichovitý, lze však říci, že vychází ze stavby okraje kalichovité prohnutého. U něho bylo z hlíny ve stejné síle jako stěna těla vytvarováno hrdlo a okraj byl jen vyhnut do kalichovitého pro-

hnutí, odříznut a upraven. U nádob se zduřelým okrajem patrně bylo cílem zesílení ústí, neboť okraje, o síle stejné jakou má stěna těla, byly choulostivé. Stejněměrná stěna nebyla proto při ústí jen prostě odříznuta, ale byla přehnuta ven, přilepena podél vnějšího obvodu a nějakou profilovanou šablonou obtočena tak, že více či méně husté a ostré vodorovné zlábkování podél okraje ústí často na nádobě vytvářelo plastickou ozdobu. S výjimkou ryté šroubovitě rýhy již tyto nádoby vytvářelo plastickou ozdobu. V době, kdy bylo v oblíbenosti taktu tvarovat ukončení nádoby do zduřelého okraje ústí (11. století až polovina 13. století), došlo k velké technologické změně ve složení hrncířských hlín a patrně i ve stavbě nádob.

Někdy ve druhé polovině 12. století se v Praze objevuje úplně nová hrncina – po vypálení zpravidla světle šedá, jemná na dotek, ostřená velmi jemnými příměsmi, které vůbec na povrch nevystupují. Vnější povrch je z určitého úhlu pohledu poprášen jemnou lesklou slídou a často jsou na něm znát technické rýžky. Kvalita hlíny umožnila vytváření nezvykle tenkostěnných hrnců, velmi dobře pálených, a aplikaci štíhlých a elegantních tvarů zduřelého okraje. V pražském prostředí a jeho okolí se tyto výrobky velmi rychle rozšířily a dnes jsou

A, B – keramické nádoby 9.–10. století z pohřebiště na Újezdě (podle Slámy 1977 taf. XXVI: 5, 6). C–J – módní trendy v profilaci okrajů hrnců, C, D, E – nádoby 9. století, F, G, H – hrnky s kalichovitou profilací okraje z 10. a 11. století, I, J – hrnky s okrajem archaicky zduřelým první poloviny 12. století. KRESBY M. PROCHÁZKOVÁ

označovány jako nádoby s klasicky zduřelým okrajem. Nahradily starší varianty zduřelého okraje – tzv. archaické zduřelé, aplikované na hrncích z tradičního materiálu, takřka stejného, z jakého byly předtím vyráběny hrnky s okraji kalichovité profilace. Na konci doby používání archaicky zduřelého okraje se objevuje i kvalitně pálené zboží s jednoduchým prohnutím okraje, jehož technologie (a je otázka, jestli i tvar) nevychází z domácích tradic. Názor Ladislava Hrdličky, že tyto nádoby jsou stopou po příchodu cizích hrnčičů ve 12. století, zatím nebyl vyvrácen. V době klasicky zduřelého okraje se používají nejen hrnky, lahve a misky, jako tomu bylo po celý raný středověk, ale nové a často se nacházejí i kahánky a velké zásobní nádoby z hlíny s příměsí grafitu.

Ve druhé polovině 13. století se v pražské hrnčičské produkci objevuje soubor prvků, které nejsou pokračováním domácího vývoje, nýbrž jsou výsledky tradic cizích. Souhrnně se pro tento soubor vžilo označení kolonizační keramika. Na rozdíl od staršího období, charakterizovaného tradiční rozdrobeností hrnčičské produkce do několika regionálních výrobních oblastí v rámci Čech, prvky typické pro nově přichozí keramickou výrobu jsou vlastní rozsáhlým územím střední Evropy. Tvarový sortiment hrnků, misek, lahví a kahánek se náhle rozšířil o konvice, poháry, džbány, pokličky a pánve, nedlouho poté i o mísy aj. Po technologické stránce nově přichozí hrnčíři též významně rozšířili dosavadní nabídku, např. o zboží ze světlé hlíny, z níž byly často vyráběny luxusní stolní picí soupravy. Novinkou byly i podsaditější hrnce s kulovitým tělem z hlíny s vysokou příměsí slídy, díky níž se často zlatavě leskly. V pražském prostředí se označují jako keramický typ „Sekanka“, podle tvarů nádob z výzkumu městečka zničeného Branibory v roce 1278, které leželo na ostrohu Hradištko nad soutokem Vltavy a Sázavy. Přichozí hrnčíři se ve druhé polovině 13. století nezřídka pokoušeli též o výpal při vysoké teplotě s cílem dosáhnout keramiky s vlastnostmi kameniny, jaká se ve 13. století vyráběla v nejvyšších západoevropských hrnčičských centrech v dolním Porýní. Úspěch se dostavil až v době přelomu 13. a 14. století, jak lze soudit podle většího počtu nálezů v Nerudově ulici čp. 257. Při vysokých teplotách bylo také páleno zboží ze světlé až bělavé hlíny, často ozdobené červeným malováním. Nález spodní části pece a výrobních keramických zmetků dokládá místní výrobu světlé červeně malované keramiky v areálu města, v bezprostředním sousedství Petřína, na dnešní zahradě Lichtenštejnského paláce na horním Malostranském náměstí.

Ne všechno hrnčičské zboží vyráběli ve druhé polovině 13. století nově přichozí hrnčíři. Otázka pronikání módních trendů, vzájemného ovlivňování a distribučních okruhů ve středověké keramice je značně spletitá. Výrobky, které podle současných znalostí pokládáme za typické pro cizí hrnčíře, pokryly v době již rozvíjené výroby maximálně čtvrtinu pražského trhu. Vedle nich se výrazně uplatňuje produkce vycházející z domácích, popřípadě dlouhou dobou používání již zdomácnělých tradic. Např. se často objevují obyčejné nádoby z červené hrnčiny se

zbytky bílého nátěru, které pravděpodobně napodobovaly vzhled světlého tvrdě páleného zboží. Z té doby pochází z Petřína několik obsáhlých keramických souborů, v nichž se vyskytuje zvláštní, nově rozpoznávaný typ zduřelého okraje. Není znám z pravobřežního Starého Města, v areálu přemyslovského založení dnešní Malé Strany bylo registrováno několik jeho zlomků při výzkumu Valdštejnského paláce. Od klasického zduřelého okraje se tento nový „petřínský typ“ zduřelého okraje odlišuje použitým hrncířským materiálem, kdy součástí přiměsí ostrůvka byla i větší zrnka, řídkce vystupující nad povrch nádoby. Proti nádobám s klasicky zduřelým okrajem se po mnoha desetiletích na plece hrnků vrací výzdoba rytou jednoduchou vlnicí. Odlišná technologie, výzdoba i časové určení, dané společným výskytem s hrnkou typu *Sekanka*, činí z „petřínského typu“ zduřelého okraje samostatnou kapitolu vývoje zduřelých okrajů, která je patrně i kapitolou poslední. Zatím je předčasná snaha o historickou interpretaci jeho početného výskytu v souborech z Petřína, v jižním předpolí a vně hradeb města, o němž se kronikář zmínil, že bylo po vyhnání Čechů v roce 1257 osídleno cizinci. Unifikace hrncířského zboží ve druhé polovině 13. století v rámci Čech je východiskem vrcholně gotického a renesančního rozvoje hrncířství s postupným nástupem naprosto nových technologických a morfologických modifikací.

Výzkum v Seminářské zahradě patří k největším archeologickým výzkumům na Malé Straně – prozkoumanou plochou i množstvím keramických nálezů. V početném keramickém souboru, obsahujícím několik tisíc kusů, se odráží průběžný vývoj keramické produkce od druhé poloviny 12. století až do novověku. Přítomnost obyvatel z doby starší, jak ji naznačuje již zmíněný, dříve nalezený soubor zlomků vyrobených okolo přelomu 9. a 10. století, tento výzkum neprokázal, patrně zde osídlení bylo jen sporadické a neprojevovalo se v areálu Seminářské zahrady souvisleji. Význačný podíl v získaném keramickém souboru náleží střepům z nádob vyrobených ve druhé polovině 13. a v první polovině 14. století. V rámci historického jádra Prahy náleží k největším souborům z té doby. Jeho analýza prezentuje osídlení místa v té době jako poměrně blahobytné, které vedle běžné kuchyňské keramiky používalo luxusní stolní nádobí ze světlého žlutavého či bélového materiálu, zdobeného malováním červenou hlinkou. Z vrstvy usazené na přelomu 13. a 14. století pochází i zlomek tenkostěnné nádoby s leštěným povrchem, jenž nejpravděpodobněji imitoval cínové nádobí. Stolní světlé konvice, džbány a keramické poháry byly doplněny nálezy dvou desítek drobných zkorodovaných fragmentů skla z pohárů i jiných nádob. Běžná keramika používaná v kuchyni, vyráběná podle cizích vzorů, byla v té době zevně nejčastěji tmavé barvy. Světle hnědé bezuché hrnce, lesknoucí se šupinkami slídy, však v průběhu druhé poloviny 13. století a ve 14. století výrazně prosvětlyly vybavení kuchyně. Zdobený jsou velmi střídmě. Po celou druhou polovinu 13. století jen 1–2 cm širokým svazkem rytých rýh na plecích. Průběžně se prosazuje i další technologická novinka – výzdoba vývalkovitou šroubovicí. Jemné vodorovné

Ukázky profilace a výzdoby některých nádob druhé poloviny 13. století, často nalézáných při výzkumech Petřína.

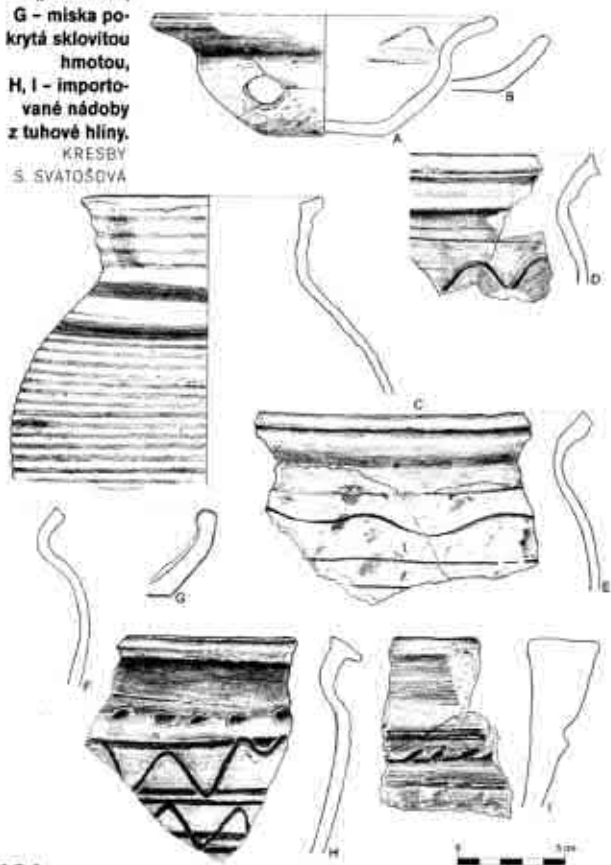
A - esovitá miska zdobená vlnicí na vnitřní stěně,
B - kahánek,
C - konvice ze světlého materiálu zdobená vývalkovitou šroubovicí a dvěma červenými pruhy,
D, E - bezúchý hrnce ze zduřelým okrajem petřinského typu,
F - bezúchý hrnec typu „Sekanka“,
G - miska pokrytá sklovitou hmotou,
H, I - importované nádoby z tuhé hlíny.
 KRESBY
 Š. SVATOŠOVA

žlábkování po těle nádoby zvládali jistě jen zkušení řemeslníci. Pro závěr 13. století se rytá výzdoba, jejímž výsledkem je plastická výzdoba vývalkovitou šroubovicí, stává dominantní. Ve velké oblibě zůstala i pro 14. století a je to zjevné i v popisovaném souboru. Kuchyňská keramika, při jejíž výrobě vycházeli hrnčíři z domácích tradic, je v materiálu ze Seminářské zahrady také početně zastoupena, především miskami zevnitř zdobenými rytou vlnovkou, hrnky z červené hlíny, potřenými bílou hlinkou, a hrnci s velkým, vzhůru vytaženým okrajem. Ojedinelé se zde vyskytla i nádoba se čtyřlaločnatým ústím.

Keramický soubor z výzkumu v Seminářské zahradě obsahuje i několik nálezů, které nejsou běžné. Vedle zlomku světlé miniaturní nádoby, která mohla sloužit jako flakonek, se také vyskytuje fragment nádoby řemeslně značně dokonalé, která se svým vzhledem podobá keltské keramice a je také tak v rámci středověké keramiky i označena – skupina „zboží podobného laténské keramice“. V Čechách ve druhé polovině 13. stol. se vyskytuje v mizivém promile, ale v souhrnu její podchycené množství z Prahy a některých hrádků drobné šlechtě již dosahuje přibližně sta kusů. Odkud se do Čech tyto vzácné, ale nikoliv ojedinelé nádoby dovážely, se stále nepodařilo objevit, mezi již eliminovanými oblastmi je i Byzanc.

Určitou zámožnost zdejšího prostředí dokumentuje i zlomek světlé růžového kamnového kachle, příslušející do vrstvy vzniklé na počátku 14. století.

Jiným druhem importovaných nádob, které se v Seminářské zahradě vyskytují, jsou keramické obaly na převoz či uchovávání (nejčastěji asi) potravin. Patří mezi ně jednak silnostěnné nádoby, patrně rozměrné, ze specifického hrnčířského těsta s velkým množstvím velkých úlomků hornin v ostrivu, jejichž povrch je přetírán jemnou hlinkou, po vypálení sytě hnědou. Větší množství takovýchto nádob bylo objeveno při výzkumu Týna na pražském Starém Městě, jinde se ojedinelé najde zlomek. Lze předpokládat, že tyto nádoby bezprostředně

souvisely s obchodem. Dovezeny z jiných krajů byly i nádoby z hrnčířského těsta s vysokou příměsí tuhy. Velká ložiska tuhy a tradice výroby tuhové keramiky náleží např. k jižním Čechám. Dosavadní bádání zatím není tak daleko, abychom mohli určit provenienci pražské tuhové keramiky, která se v Praze vyskytuje v intervalu 10.–14. století.

Keramický soubor, získaný při výzkumu na místě bývalého hřiště v Hellichově ulici, má poněkud jinou skladbu. Časové rozložení souboru není v intervalu 13.–17. století tak rovnoměrně plynulé jako u souboru ze Seminářské zahrady, jeho dominantní část náleží druhé polovině 13. a počátku 14. století. Svým rozsahem náleží tento raně gotický celek o počtu několika tisíc zlomků k největším a nejucelenějším souborům z Prahy. Neprojevuje se v něm natolik relativní zámožnost, s jakou jsme se setkali v souboru ze Seminářské zahrady. Zřetelně však jsou v Hellichově ulici zastoupeny předměty související s remeslnou činností. Patří mezi ně cihlově červené technické misky ostřené říčním pískem, které jsou na vnitřní straně zcela pokryty neupravenou sklovitou hmotou, často již zvětralou. Na okrajích a na vnější straně tvoří sklovina jen skvrny či stékající pruhy. Počáteční hypotéza o využívání misek v prubířství (při výrobě barevných kovů) se nepotvrdila. Podle rozborů glazurových povlaků se nejspíše používaly k tavení skla. Misky jsou v Hellichově ulici provázeny skleněnými kroužky, jejichž účel také není jednoznačně určen. V souboru se vyskytuje množství nádob s příměsí tuhy v hrnčířské hmotě – rozměrných silnostěnných zásobnic i hrnků běžných rozměrů. Některé z nich jsou zevně přetaženy hnědou hlinkou, která patrně chránila manipulujícího před ušpiněním. Početné je zastoupen i jiný druh nádob velkých rozměrů – hrnce s okrajem zvaným „velký vzhůru vytažený“. Nezanedbatelný podíl v souboru náleží i kónickým silnostěnným miskám s nedbale upravenou vnější stěnou, na jejichž vnitřní straně jsou žlábků po prstech modelující ruky. Jejich účel není dosud spolehlivě vysvětlen. Ze vzácnějších skupin hrnčířského zboží byly při výzkumu plochy hřiště v Hellichově ulici nalezeny vedle zlomků světlých nádob zdobených červeným malováním jen dva střepy z keramiky podobné laténskému zboží.

Znalosti o pražské středověké keramice jsou dosud ve stadiu poznávání. Průběžně je pro ni sestavována základní vývojová řada, jejíž výslednou podobu dotváří každý rozsáhlý výzkum na Malé Straně. Velké výzkumy provedené v posledních letech na Petříně náležejí k těm, které úroveň našich vědomostí o středověkém hrnčířství, zejména pro 13. století, výrazně ovlivnily.

LITERATURA:

- Bartošková, A. 1999: Zánikový horizont budečské akropole (ke chronologii raně středověké keramiky). *Archeologické rozhledy* 51, 726–739.
- Čiháková, J. 1984: Pražská keramika 11.–13. století. In: Ječný H. a kol., *Praha v raném středověku*, *Archaeologica Pragensia* 5, 11–288.
- Čiháková, J. – Hrdlička, L. 1990: Technické misky s polevou v pražské keramice 12.–13. století. *Archaeologia Historica* XV, 411–417.

- Čiháková, J. – Růžičková, E. – Zeman, A. 1995 : Petrographische Erforschung der frühmittelalterlichen Keramik aus dem Prager Suburbium und Bewertung der Anwendung ihrer Ergebnisse in der Archäologie. In: Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert II, ITM II, Brno 1995, 203-212.
- Hrdlička, L. 1997: K vypovědi stratigrafického vývoje Pražského hradu. Archeologické rozhledy 49, 649-662.
- Pavlu, I. 1971: Pražská keramika 12. a 13. století. Praehistorica IV, Praha.

P R A Ź S K Ý V R C H

Petrín

JAN ZAVŘEL
a kolektiv

P E S E K A

PRAŽSKÝ VRCH

Petřín

JAN ZAVŘEL a kolektiv

PASEKA, PRAHA – LITOMYŠL 2001

